



PREOT MILITAR SAU PREOT DE ARMATĂ?

**Comandor (r) Dr.
Marian MOȘNEAGU'**

În bogata literatură memorialistică dedicată Primului Război Mondial se înscrie, la loc de cinste pot spune, fără teama de a exagera, lucrarea „Însemnări din anii 1916-1919. Din primul an al războiului de întregire 1916-1917. Biserica Română din Paris în 1917-1919”², publicată două decenii mai târziu, în anul 1937, de preotul Cicerone Iordăchescu³, la Tipografia Alexandru Țerek din Iași. Lucrarea este dedicată „Memoriei părinților mei: preotului Dumitru Iordăchescu și soției sale Maria, morți ambii în aceeași zi, 22 mai (4 iunie) 1917, de tifos exantematic, adus în țară de trupele rusești”. Așadar, o persoană mai mult decât avizată, îndrituită prin tripla ipostază de combatant, confesor al militarilor români și victimă a mării conflagrații mondiale.

Născut pe 22 ianuarie 1882, în familia preotului Dumitru Iordăchescu, din satul Lițca, comuna Miclăușeni, jud. Iași, Cicerone Iordăchescu avea să devină peste ani nu numai un eminent teolog, distins filosof creștin și versat poliglot, cunoscător al limbilor greacă, latină, franceză, germană, engleză, rusă și italiană ci și un reputat publicist.

După primele studii în domeniu la Seminarul teologic inferior din Roman și la Seminarul superior „Veniamin Costachi” din Iași, absolvit în 1903, a urmat cursurile Facultății de Teologie din

București (1904-1908). După studii aprofundate la Universitățile din Strasbourg (1909-1911) și Freiburg (1911-1913), în 1915 și-a luat licența în filosofie la Universitatea din Iași.

A activat inițial ca secretar al Seminarului Teologic „Sf. Andrei” și preot la biserica „Sf. Voievozi” din Galați (1908-1909); preot la Catedrala mitropolitană și profesor la Seminarul „Veniamin” din Iași (1909), superior al Capelei ortodoxe române din Baden-Baden (1909-1913) și preot la biserica „Bărboi”⁴ din Iași (1913-1916).

În timpul Primului Război Mondial a fost mobilizat confesor militar (1916-1917), ulterior fiind desemnat superior al Bisericii ortodoxe române din Paris (1917-1919).

Întors în țară, a fost preot la biserica „Bărboi” din Iași (1919-1921), profesor de limba engleză la Liceul Național din Iași, profesor de Filosofie și Pedagogie (1921-1927), respectiv director al Seminarului „Veniamin” din Iași (1925-1927), consilier cultural al Arhiepiscopiei Iașilor, profesor de Istoria Bisericii Vechi și Patrologie la Facultatea de Teologie din Chișinău (1927-1941), decan (1930-1932), apoi la Facultatea din Cernăuți – Suceava (1941-1947), unde a fost o vreme și decan.

Deși în anul 1947 a fost nevoit să se pensioneze, pentru limită de vârstă, din învățământ, a continuat să slujească timp de 12 ani ca preot-paroh la Catedrala mitropolitană și la Biserica „Bărboi” din Iași.

A trecut la cele veșnice pe 29 aprilie 1966, fiind înmormântat în Cimitirul „Eternitatea” din Iași.

Cei mai buni fii ai țării s-au jertfit tăcut și sublim pe altarul patriei

Argumentul autorului este mai mult decât elocvent pentru acest prețios demers editorial: „Vacanța cea mare a anului 1937 am folosit-o, răscolind amintiri din anii 1916-1919, consemnate în niște însemnări pe care le-am făcut la front,

de la 15 august 1916, când România a intrat în război și până în luna octombrie 1917, când am fost trimis la Paris, ca superior al bisericii române de acolo și la Paris, în anii 1917-1919. În ambele situații – atât la front, ca preot de armată, cât și la Paris, ca superior al bisericii române de acolo – am trăit momente care, consemnate, depășesc cadrul unui interes strict personal. Nu toate notele pe care le-am făcut, mai ales la front, pot vedea lumina tiparului. Pe unele le-am pierdut în timpul unei retrageri a armatei noastre, împreună cu lada de companie, unde le păstram. Altele care privesc unele umbre ale situațiilor, inerente în asemenea împrejurări; le las să dispară cu trecutul lor dureros. Omul, ca și societatea, înaintează prin binele ce-l pot realiza și nu prin greșelile ce sunt legate de ființa noastră trecătoare. Deci voi da mai mult aspecte pozitive ale împrejurărilor prin care am trecut sau la care am fost martor, lăsând greșelile să se piardă în împărăția uitării!

Socotesc nimerit să dau expresie în publicația de față însemnărilor de atunci abia acum, după 21 de ani de când țara noastră a intrat în hora cea mare a războiului, de pe urma căruia și-a întregit aproape întreg teritoriul și s-a învrednicit să strângă laolaltă pe mai toți românii aflați sub stăpâniri străine până atunci. Însemnările acestea puteau fi publicate îndată după ce glasul armelor a încetat și România și-a văzut visul izbândit. N-am făcut-o însă pentru că mi-a fost groază să nu fiu socotit printre cei ce și-au precupețit meritele pentru îndeplinirea datoriei către țară, zbatându-se pentru răsplată și privilegii. Mulți din cei ce au avut foarte puțin contact cu frontul s-au înrolat în lupta pentru răsplată de pe urma lui. Și nu fără succes! Convingerea subscribului este că datoriile mari își găsesc răsplata cu prisosință în faptul că au fost împlinite. Ce-ar spune cineva de mama care cere răsplată pentru că-și iubește copilul și e gata să moară pentru el sau de copiii care caută răsplată pentru dragostea ce-o poartă părinților lor? Datoria către țară

n-are nevoie de altă răsplată decât cea a conștiinței și aceea pe care ne-o rezervă Dumnezeu.

Cei mai buni fii ai țării s-au jertfit tăcut și sublim pe altarul patriei, fără decorații sau vreun gând profanator de răsplată omenească. Din cei ce au supraviețuit războiului, cei mai zgomotoși n-au fost și la front cei mai buni ostași sau în interiorul țării cei mai buni cetățeni!

Ca unul care am stat la front mai bine de un an – de la declararea războiului, 15 august 1916 și până în mai 1917, la Regimentul 4 Vânători iar de la mai până în octombrie 1917 la Ambulanța Diviziei a XV-a, când am fost trimis la Paris – deci în vremea cea mai grea a războiului nostru – mi-am putut da seama de valoarea adevăratului ostaș sau cetățean român, și de patriotismul de vorbe al atâtoră, care n-au cunoscut decât o singură luptă – a vorbelor sau a dobândirii de avantaje după război!

Tipărend aceste însemnări – atât de târziu – după 21 de ani, îmi îndeplinesc o datorie mai întâi de conștiința mea, iar apoi pentru a face dovadă prin ele că Biserica, căreia îi aparțin prin misiunea mea, n-a fost absentă de la datoria față de țară. Lucru acesta îl arată și publicația fostului protoieru al armatei, Constantin Nazarie – «Activitatea preoților în armată în campania 1916-1918», București, Tipografia Cărților Bisericești, 1921, în care sunt arătate rapoartele și aprecierile comandanților de la diferitele unități militare, făcute preoților care au fost mobilizați, ca preoți de armată. Din această publicație, ca și din notele de față se poate vedea că prezența preotului în mijlocul ostașilor este de mare folos oricând, dar mai ales în vremuri de supremă datorie, cum sunt cele de război⁵.

Preot militar sau preot de armată?

Încercând să se poziționeze echidistant față de misiunea și menirea preotului în vremuri de restriște, Cicerone Iordăchescu caută

și găsește o explicație și o delimitare pentru fiecare: „Iată două noțiuni cu înțeles deosebit și care totuși vor să aibă pentru mulți același înțeles. Una înseamnă *preot militar* și altceva *preot de armată*. Deosebirea de expresie poartă în sine și o cât de mică nuanță de deosebire de sens. Prima noțiune, *preot militar*, pare a-ți pune înaintea nu calitatea de preot a cuiva ci cea militărească. Preoția dispăre oarecum în fața milităriei; ea pare a fi mai mult un pretext, lucrul principal fiind milităria. Aceasta o citești în galoanele pe care preotul militar le poartă la pălăria sau pe hainele lui! Ce lucru nepotrivit pentru preot și preoție! Pe cât sunt de la locul lor galoanele pentru militarul de carieră pe atât de comice par ele pe o haină preoțească!

Cea de-a doua noțiune, *preot de armată*, îți scoate în evidență datoria nobilă ce revine unui anumit membru al clerului – aceea de a se



îngriji sufletește de armată, de a purta grijă de sufletele ostașilor. Preot de armată, preot de spital, preot la C.F.R. etc, sunt tot atâtea denumiri în diferitele instituții publice în care autoritatea de stat este – sau ar trebui să fie – obligată de a nu neglija sufletul omenesc și sub aspectul vieții religios-morale. Pentru a îndeplini una sau alta din datoriile ce revin unui cleric în viața publică, în instituțiile publice ale țării, el n-are nevoie de alte insigne decât acelea ale instituției sale. Ca preot el este chemat în armată, la spital, la C.F.R., deci cu insignele misiunii sale trebuie să se prezinte el acolo...

Preoți de armată, propriu-zis, noi nu avem decât din vremea ultimului război. Este drept că la războiul din 1877, ca și la cel din 1913 au fost chemați, pe lângă unitățile militare, și preoți, care să îndeplinească unele servicii inerente situației create de starea de război. Serviciul preoțesc însă, în armată, a încetat deodată cu încetarea războiului⁶.



Din 1916 încooace însă o atenție mai mare s-a dat acestui serviciu. Fie prin imitație, fie că unii oameni au înțeles nevoia de a se îngriji mai de aproape și de sufletul ostașilor, serviciul religios în armată a fost legiferat în chip oficial, și el a continuat și după sfârșitul războiului. Armata germană, armata austriacă aveau un asemenea serviciu și în timp de pace. În Germania – înainte de marele război – erau așa-numitele *Garnizon-Kirchen* – biserici de garnizoană, în care ostașii – ofițeri și soldați – erau inițiați în nepătrunsele taine ale credinței. Însumi am asistat la atari servicii în Germania, prin anii 1909-1913.

Când s-a declarat războiul european, în 1914 – și grija unei generalizări a războiului a cuprins pe toți – oamenii noștri s-au gândit în toate chipurile cum să pregătească armata. Din sfera preocupării lor n-a lipsit nici partea ce revenea bisericii. În vederea aceasta s-au elaborat o lege și un regulament⁷ (nu știu precis) a preoților de armată. Legea aceasta a creat în armată un serviciu special – Serviciul Religios – și a obligat pe preoții respectivi să se ocupe mai de aproape de trupă, în vremea când autoritățile militare le vor da puțință s-o facă. Lucru cum nu se poate mai bun. Erau rezervate preoților de armată zilele de sărbătoare sau orele de repaus, când el trebuia să fie în mijlocul soldaților, să le vorbească, să-i însufletească și să-i grijească sufletește⁸. Însă, ca orice început, legea aceasta avea și lipsuri. Nu obliga, de pildă, pe șeful Serviciului Religios să vină cât mai des pe la unitățile militare unde erau preoți, să cerceteze cum își îndeplinesc datoria subalternii săi; nu-i obliga să vină – mai ales în vreme de război – pe front și, cu prezența sa, să înalțe sufletește pe ostași. O lipsă mare a legii a fost și asimilarea în grad a preoților cu gradele din armată: preot locotenent, preot căpitan etc. Ce non-sens! Preotul nu poate fi, în armată, decât preot! Atât și nimic mai mult. Precum și episcopul nu poate fi decât episcop. După cum nu pot zice de un căpitan că



este arhieru tot așa nu pot pune nici rangurilor preoțești epitețe de ranguri militare. Nu trebuie confundat un oficiu cu altul. Din asemenea confuzii izvorăsc prejudecii din care nimeni nu iese câștigat. A completa oficiul meu de preot cu un rang militar înseamnă a abdica, în chip nemărturisit, de la ceea ce reprezintă, la demnitatea oficiului meu!

Dar ceea ce este și mai izbitor în această lege este dispoziția, de care cei mai mulți n-au ținut seamă, ca preotul militar să poarte uniformă militară⁹. În toamna anului 1916, când armata noastră a primit ordinul să se retragă și să lase Capitala în mâinile inamicului, regimentul meu, IV de Vânători, a luat drumul spre Râmnicu Sărat. Mergeam abătuți și îngândurați de situația ce se crease și străbăteam satele Munteniei, spre îngrijorarea mai mare a locuitorilor, care urmau să rămână sub ocupație germană. Eram alături de comandantul regimentului, d. General D. Gherculescu, când am văzut poposind pe marginea unui șanț soldați și ofițeri de la un alt regiment. Printre ei cineva, care nu purta nici haină soldățească nici de gradat și nici ofițerească. Comandantul m-a făcut atent asupra lui și m-a întrebat dacă aș putea ghici ce-i? După ce l-am privit cu mai multă băgare de seamă pe ostașul, care nu era ostaș, dar după barbă vedeai că-i preot, am răspuns colonelului: -Acesta trebuie să fie preotul regimentului! Apropiindu-mă mai mult, l-am și recunoscut. Era un preot cunoscut în consistoriile bisericesti, atașat pe lângă un regiment din Moldova. Ce uniformă avea? Acea prescrisă în legea de atunci a preoților de armată: manta ostășească, pantalonii la fel, un chipiu nu mai știu cum pe cap și baston - toiag păstoresc! Acesta nu mai era un preot care, în mod discret, dar continuu și fără șovăire, să-și îndeplinească misiunea sa. Să-și îndeplinească această misiune prin serviciile divine ce este obligat să le facă; prin cuvântări, prin vorbire cuviincioasă și la locul ei, prin știință, așa cum așteaptă lumea

de la un preot, prin atitudini bine chibzuite. Un preot își îndeplinește oficiul său prin toată ținuta sa, prin ținuta sa de fiecare clipă. El nu este ca un ostaș care la un moment dat poate străluci printr-o atitudine eroică, pentru ca în restul vieții să-și reia unele libertăți care, poate, i se iartă lui dar nu și unui cleric. Dacă la preot atitudinile eroice sunt extrem de rare, eroismul lui stă în ținuta discretă, cuminte, smerită, înțeleaptă din fiecare clipă. Un preot trebuie să se învingă pe sine în tot momentul și să fie conștient că este obiect de atenție al tuturor celor din jurul său, credincioși sau necredincioși.

El era un *preot militar*. Un preot pentru care preoția era numai un pretext. Bucuria lui mare era că avea o uniformă; că-l puteau privi soldații și lumea îmbrăcat în haine militarești. Se va fi bucurat probabil că în această uniformă, poate și comanda ofițerește soldaților, iar aceștia, la rândul lor, tremură înaintea lui! Era *preot militar!*

Când s-a alcătuit legea sau regulamentul - nu-mi amintesc bine care - a preoților de armată și s-a prescris uniforma acestora, s-a avut, bănuiesc, în vedere ca haina preoțească să nu fie obiect de atenție sau, cum se spune în limbajul militar, punct de reper pentru inamic. S-a uitat însă că preotul trebuie să se prezinte în fața ostașului ca preot, nu ca militar. Când soldatul stă toată vremea sub disciplina militară - care disciplină este și un bun și o necesitate imperioasă în armată - când uniforma ofițerească îi impune această disciplină, din care rezultă pentru el o stare de spirit totdeauna încordată, atentă, plină de grijă; de ce să nu aibă și el unele momente cel puțin când această atitudine să nu mai fie obligatorie? Este nevoie ca și în fața preotului să stea el tot așa de încordat cum stă în fața superiorului său din armată? Nu este mai nimerit ca ostașul să vadă în figura preotului pe preotul din satul său, din enoria sa, pe preotul înaintea căruia să-și poată spune păsul fără teama că a călcat cumva disciplina ostășească, pe preotul căruia

să i se poată spovădui cu adevărat?

În mijlocul duriții pe care-o reclamă viața militară, cu drept cuvânt este nevoie de clipe de alinare. Pe acestea trebuie să le procure preotul. Când însă el este îmbrăcat în uniformă militară, nu mai poate inspira încredere celor ce au nevoie să-și deschidă sufletul duhovnicului. Și adevăratul preot trebuie să fie duhovnicul sufletelor credincioșilor. Deci nu preot militar ci preot de armată, preot pus în slujba armatei, a acestei admirabile instituții, garanție și siguranță a hotărârilor patriei și, implicit, și al marelui patrimoniu sufletesc al neamului, cultura lui, în care credința religioasă trebuie să stea în primul loc¹⁰.

În hora cea mare a războiului...

Pe 16 august 1916, Cicerone Lordăchescu, preot la Biserica „Bărboi” din Iași, a plecat mobilizat spre trupă, cu trenul, spre Tecuci, în același compartiment cu nimeni alții decât scriitorii George Topârceanu și părintele Grigore Pișculescu (Gala Galaction).

Când s-a raliat Regimentului IV Vânători, comandat de locotenent-colonelul, pe atunci, Dumitru Gherculescu, unitatea se afla în localitatea Feșteleac, răspândită pe dealurile din împrejurimile orașului Miercurea Ciuc. „Prima mea grijă a fost să iau contact cu trupa printr-un serviciu divin și, în urmă, să mă ocup, pe linia îndatoririlor mele, de fiecare companie aparte - își amintește preotul Lordăchescu. Am cerut să mi se așeze un cort chiar în mijlocul soldaților. Mă simțeam foarte bine în mijlocul lor și eram convins că și ei aveau nevoie de prezența mea. Eram mulțumit că le pot înșenina viața cu o vorbă bună, cu un sfat sau cu un serviciu religios¹¹.”

„M-am ocupat deci îndeosebi de soldați. Săptămânal sau la două săptămâni o dată - după cum mi se pune trupa la dispoziție - mă

duceam în mijlocul soldaților, la sediul de pe atunci al regimentului, în strada Sărărie din Iași. Aici le făceam o rugăciune; le vorbeam despre chestiuni de ale credinței sau de ale datoriei către țară; le ascultam păsurile cu toată atenția iar în posturi îi spovedeam și împărtășeam. Am descoperit, cu acest prilej, multe daruri sufletești ale poporului dar și unele metehne care se cereau îndreptate. Mai ales spovedania mi-a pus înaintea o lume cu totul alta decât cea pe care-o cunoșteam din cărți sau din experiența mea de până atunci. Cine poate cunoaște mai bine decât preotul sufletul poporului și deci și al ostașului? Cât de înseninați și de înviorați nu plecau soldații în urma unei rugăciuni, a unei cuvântări sau mai ales în urma primirii unei taine creștinești! Ar fi trebuit ca cei care au acceptat să fi fost cândva, cel puțin pentru scurtă vreme, duhovnici ai soldaților, mai ales în vreme de război, pentru a-și putea da seama de cât de bine fac să numere și pe preoți printre cei ce pregătesc pe eroii apărării țării și ai neamului!

Uneori lua parte și ofițerul de serviciu la convorbirile ce aveam cu soldații. Foarte rar mai mulți ofițeri.

În primăvara anului 1916 regimentul meu era în Carpați, la Agaș, jud. Bacău. Avea atunci de comandant pe vrednicul colonel Leca. Acesta a dorit să prăznuiască într-un chip deosebit marea sărbătoare creștinească Învierea. În acest scop m-a chemat de la Iași și am răspuns chemării lui cu toată căldura. Trupa era așezată în preajma vechii granițe, în Munții Agașului din jud. Bacău. La ora 12, în noaptea Paștilor, ea a fost concentrată pe o colină deschisă, de unde puteai privi și peste hotare.

Acolo am făcut serviciul Învierii în prezența întregii trupe. După terminarea serviciului divin și eu, ca preot, și șeful regimentului am vorbit soldaților de ziua cea mare a învierii neamului, zi care se apropia. Toți ascultau cu atenție dar mai ales cu o evlavie de mănăstire. O comuniune de simțire se stabilise între ofițeri și trupă și pe fețele tuturor lumina, parcă, nădejdea zilelor ce aveau să vină. Asemenea clipe și stări sufletești nu pot fi descrise; ele se trăiesc, se simt și lasă urme adânci, cu ecouri îndepărtate, în suflete!...¹².

Primul serviciu divin pe front

Duminică, 21 august 1916 a oficiat primul serviciu religios, la care au asistat trei grupuri de soldați din Regimentul IV Vânători, în frunte cu comandantul regimentului și ofițerii săi și o parte din Regimentul XVI Infanterie, aflat în vecinătate. Slujba a început cu un *Trisaghion* pentru prima victimă din regiment, soldatul Iosub Țubucanu din Compania I. A urmat apoi Te-Deum-ul. La final, părintele Lordăchescu a spus: „Se împlinesc azi, duminică, 21 august, 315 ani și 12 zile de când a fost omorât, în chip mișelesc, unul din cei mai mari voievozi ai neamului, Mihai Viteazul. Era o duminică de august 9/19 a anului 1601, când marele voievod a fost

surprins în cortul său; i s-a înfipt sulița în pânțele și i s-a tăiat capul!

În aceste zile mari, pe care le trăim noi acum, armata română a trecut Carpații pentru ca să desăvârșească opera începută acum trei sute și mai bine de ani de Mihai Viteazul. Voi, feciorii cei mai buni ai țării, ați fost trimiși aici ca să îndepliniți trei mari datorii: Să dezrobiți pe frați de sub jugul străin sub care stau de veacuri; să așezați țara în hotarele ei firești, eliberând tot pământul pe care se găsește suflare românească; și, în al treilea rând, să dăm și noi, cu toții, obolul nostru pentru a grăbi pacea lumii, care de doi ani stă sub apăsarea unui crud și cumplit război.

Dacă la 1913 am fost aleși de Dumnezeu să aducem liniște în Balcani, între frați de aceeași credință, să vedem și în participarea de acum a noastră la marele război al lumii tot degetul lui Dumnezeu. Se cuvine să punem și noi umărul pentru a scăpa lumea de urgia ce o stăpânește de doi ani încoace.

Am început rugăciunea de azi prin pomenirea soldatului Țubucaru Iosub, primul căzut pe câmpul de onoare din regimentul nostru, pentru ca într-un gând să ne rugăm cu toții lui Dumnezeu și să zicem: Dumnezeu să-l ierte. Numele lui va fi trecut în pomelnicele bisericii, alături de numele tuturor celor ce vor cădea pe câmpul de glorie pentru cauza cea mai sfântă a neamului nostru. Biserica română întreagă se roagă pentru izbânda armatei noastre și se va ruga de-a pururi pentru sufletele vitejilor ei. Numele lor vor fi trecute în cartea de aur a neamului nostru. Să dea Dumnezeu ca acest început strălucit al războiului nostru să ducă la deplină izbândă iar noi toți, ofițeri și soldați, să avem bucuria de a sărbători la un loc ziua cea mare a neamului românesc, care va fi fructul străduințelor tuturor¹³.

Pe itinerariul eroic al izbăvirii neamului

În noaptea de 2 spre 3 septembrie 1916 trupa s-a îndrepta spre Odoarheul Secuiesc, înfruntând rezistența și atacurile inamicului cu prețul a 12 noi vieți pierdute și a peste 50 de răniți. Pe 7 septembrie orașul Odoarhei era în stăpânirea trupelor române. Pe 15 septembrie regimentul se afla la izvoarele Mureșului, luând drumul spre Sovata. În luptele crâncene cu un inamic superior înarmat și pregătit s-au înregistrat numeroase victime, printre care și locotenentii Paul Anastasiu și Alexandru Cernea. A urmat retragerea în grabă a trupelor române spre Piatra Neamț, unde au ajuns pe 28 septembrie, după ce au străbătut Carpații prin Cheile Bicazului. Ulterior regimentul a urmat traseul spre Onești, prin Grozești, Comănești și Asău. În Poiana Uzului, unde s-a poposit vreo patru zile, a avut loc o nouă confruntare, soldată cu 30 de victime și 92 de răniți.

După un concediu petrecut între 26 și 31 octombrie la Iași, preotul Lordăchescu a revenit pe front, pe 7 noiembrie 1916.



Unitatea s-a deplasat pe direcția București-Călugăreni, unde a sosit pe 15 noiembrie. Aici regimentul a pierdut 965 de oameni, morți și răniți. A urmat o nouă retragere prin localitățile București, Dimeni, Căciulești, Pașcani, Bolomei, Fierbinți, Maia, Adâncata, Jilavele, Rădulești, Florica, Cilibia, Găvănești, Robeana, Slobozia-Galbenul, Galbenul, Bălăceanu, Șocariciul, Ruhla, Obidiți, Râmnicu Sărat, Flămânda, Obrejița, Drăghirești, Herești și Buda. Pe 23 decembrie se aflau în dreapta satului Pădureni din jud. Putna, deasupra Arvei. Crăciunul l-a făcut cu trupa în satul Țifești, de pe râul Putna.

Anul Nou 1917 a fost întâmpinat printr-un serviciu divin, cu urări, la cota 707, în Munții Zăbrăuțiului, în apropierea satului Pralea, unde au cantonat aproape toată iarna, în compania unor ofițeri din Misiunea franceză.

A urmat o altă haltă la Teiuș, începând cu 20 februarie și un concediu la Iași, între 9 și 27 aprilie.

Împărtășind bucuria victoriei de la Mărășești

Pe 13 mai 1917 a primit înștiințarea prin care, în conformitate cu Ordinul Marelui Cartier General Eșalonul II, Serviciul Religios cu nr. 357 din 6 mai 1917 era mutat la Divizia a XV-a.

Ca urmare, pe 10 mai 1917, de Ziua Națională, a oficiat ultimul serviciu divin, la Cașin.

După experiența nefastă a pierderii ambilor părinți, preotul lordăchescu și-a continuat activitatea de campanie, până în iulie 1917, la Ambulanța Diviziei a XV-a, aflată pentru refacere în satul Scheia din jud. Vaslui.

Conform ordinului telegrafic nr. 12036 din 8 septembrie 1917 al I.P.S.S. Mitropolitul Moldovei, transmis cu Ordinul Diviziei a XV-a, Eșalonul II, nr. 2609 din 9 septembrie 1917, preotul confesor căpitan Cicerone lordăchescu a fost chemat pentru a-l înlocui la Legația din Paris pe părintele Chezarie Ștefano, decedat în urma unei boli incurabile.

Astfel, pe 9 septembrie 1917, Cicerone lordăchescu avea să părăsească definitiv frontul Primului Război Mondial, cu o experiență de viață de neuitat.

Ulterior, avea să descopere în broșura editată de prof. univ. Constantin Nazarie, fostul protoiereu al preoților de armată, următoarele aprecieri: „Preotul lordăchescu Cicerone, Iași, de la [Regimentul] 4 Vânători, a luat parte la toate luptele, fiind întodeauna în prima linie, îngrijind răniții și, *prin exemplul său*, îmbărbătând oamenii. Deseori trecea prin tranșeele ocupate de regiment, pe sub gloanțele și șrapnelele trase de inamic” (Maior Diamandy).

„Pentru curajul și modul cum își îndeplinește serviciul îl propunem a fi înaintat la excepțional” (Colonel Rujinschi).

„Acest preot a contribuit mult la pregătirea sufletească a ostașilor acestui regiment. *Cinstește și preoțimea și corpul*. Prezența acestui demn preot și vrednic român a contribuit în largă măsură la menținerea mereu la cea mai înaltă treaptă a moralului soldaților din [Regimentul] 4 Vânători. *Face cinste Țării și Neamului*. Prin conduita sa a binemeritat de la Patrie” (Colonel Gherculescu).

„*Model de preot*. Predicile militare ținute de acest preot sunt pilda celei mai frumoase concepții de rolul preotului de armată” (Maior Diamandy)¹⁴.

O pildă cât un postulat

„Precum o datorie imperioasă îmi poruncește să risipesc minciuna pentru a face să triumfe adevărul, tot aceeași datorie îmi impune să-mi apăr țara sau să-mi salvez pe frați din robie. Și tocmai aceasta este suprema datorie a românilor în vremea războiului european. Intrarea României în război nu era determinată de dorința de cucerire sau din vreo pornire imperialistă, ci din datoria de a elibera pe frații subjugăți. Și această datorie nu cade în contradicție cu legea creștină. Deci și

rostul meu de preot creștin pe lângă regiment, în vreme de război, își avea temeiul său.

Fără îndoială, ideea religioasă este mult mai largă și mai cuprinzătoare decât cea națională. Lucrul acesta n-are nevoie de demonstrat. Ideea religioasă te leagă de infinit, de Dumnezeu. De aceea și sentimentul ce-o însoțește este mai puternic și mai profund. Pentru aceasta însă și ideea națională, cu sentimentul ce-o însoțește, nu este mai puțin originală, mai puțin firească. Și ea face parte din acel patrimoniu al sufletului individului, ca și al sufletului unui popor, patrimoniu ce trebuie păstrat, cultivat și prețuit cu sfințenie. Izvorâtă din ființa noastră sufletească, ideea națională este o pârghie a personalității noastre. N-o putem nesocoti și deci nu trebuie s-o trecem cu vederea. Dimpotrivă, se cuvine s-o întărim și înălțăm în ceea ce are ea mai nobil. Putem afirma cu certitudine că dacă nu trezim la un popor conștiința ființei, valorii și demnității sale naționale, nu vom putea face din el nici buni creștini. Ideea și sentimentul național sunt o realitate pe care n-o putem suprima după capricii. Cel mult putem încurca sau temporiza manifestarea lor, în dauna oricui alt bun al culturii umane, deci și al religiei.

Noi, românii, și înainte și în vremea, ca și acum, după douăzeci și mai bine de ani după război, ne găsim în perioada când trebuie să stăpânească primatul educației naționale. Până nu reinviem personalitatea noastră națională, până nu restabilim tot patrimoniul nostru sufletească, în ce are mai de preț și mai original, până nu căpătăm conștiința ființei noastre etnice și morale, până atunci orice trudă, de orice fel, de a face bine neamului, este zadarnică¹⁵.

MILITARY PRIEST OR ARMY PRIEST?

Cicerone lordăchescu (January 22, 1882-April 29, 1966), distinguished theologian and well-known Christian philosopher, was mobilized between August 16, 1916 and October 1917 on the

front of the First World War, as military confessor of Regiment 4 Hunters and ulterior of Division 15 Ambulance. His work "Notes from 1916-1919. From the first year of the WWI 1916-1917. Romanian Church from Paris 1917-1919" that was published in 1937 at Alexandru Țerek Printing House from Iași, represents a valuable contribution related to the memoirs of the First World War, offering a lot of testimonies regarding the role, the place and the mission of the priest in campaign.

Keywords: Cicerone Iordăchescu (1882-1966), theologian and Romanian Christian philosopher, military confessor, 1916-1917, campaign memoirs

NOTE

1 Centrul de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe cu Armata României „General Paul Teodorescu”.

2 Volumul mi-a fost semnalat și donat, cu multă generozitate, împreună cu lucrarea „În vâltoarea războiului (1914-1919). Amintiri” de Constantin Turtureanu, apărută în 1938 la Tipografia „Litera Românească” din Cernăuți, de domnul Vasile Cornea din Timișoara, căruia îi transmit, și pe această cale, profunda mea recunoștință.

3 Același prolific autor a mai semnat „Expunerea și critica teoriei în Max Muller despre religione”, București, 1908, „Eustațiu”, roman religios de Cristoph von Schmid, traducere din limba germană, București, 1908, „Preotul și opinia publică”, Galați, 1909, „Sf. Ioan Damaschin”, studiu patristic, Iași, 1912, „Istoria dogmelor ca disciplină teologică și premisele ei”, Iași, 1912, „Credo quia Absurdum. Religie și cultură”, Iași, 1920, „Teoria judecății”, studiu logico-epistemologic, Partea I, Iași, 1927, „Romantismul religios”, Chișinău, 1929, „Omiliile duhovnicești” de St. Macarie Egipteanul, traducere din limba greacă, ediția I, Chișinău, 1931, ediția a II-a, Chișinău, 1932, „Ierarhia cerească”, de Dionisie Pseudo-Areopagitul, traducere din limba greacă, Chișinău, 1932, „Istoria vechii literaturi creștine”, Partea I, Iași, 1934, Partea a II-a, Iași, 1935, Partea a III-a 1940 (socotită primul tratat de Patrologie în limba română; reeditată la Iași în 1996), „Despre numele divine în teologia mistică”, de Dionisie Pseudo-Areopagitul, traducere din limba greacă în colaborare cu profesorul Theofil Simenschy, Iași, 1936, „Contra destinului” de Grigore de la Nissa, Iași, 1938, „Institutiones divinae”, Iași, 1938, de Lactanțiu, traduse în colaborare cu Theofil Simenschy, conferința „Sf. Grigorie de Nissa”, 1942 ș.a. De asemenea, a publicat numeroase studii și traduceri în revistele „Viitorul” și „Mitropolia Moldovei” din Iași, „Biserica Ortodoxă Română”, „Luminatorul” din Chișinău, „Viața Creștină”, condusă de el însuși, la Iași, ș.a.

4 Biserică creștin-ortodoxă construită în anii 1841-1844, pe locul unei biserici ridicate de vornicul Ursu Bărboi între anii 1613 și 1615. Realizată după planurile arhitectului grec Andrei Caridis, ajutat de meșterii Atanasie și Gheorghe, greci din Sisani, biserica, cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, este situată în centrul municipiului Iași, pe stradela Bărboi nr. 12. Transformată în mănăstire în 1669, urmașii ctitorului au închinat-o Mănăstirii Vatopedu din Muntele Athos. În această biserică sunt înmormântați fostul domnitor Ioniță Sandu Sturdza (1822-1828), primul domn pământean al Principatului Moldovei de după epoca fanariotă, și

alți membri ai familiei Sturdza, precum și poetul Alecu Russo (1819-1859).

5 Preot Cicerone Iordăchescu, „Însemnări din anii 1916-1919. Din primul an al războiului de întregire 1916-1917. Biserica Română din Paris în 1917-1919”, Iași, Tipografia Alexandru Țerek, pp. 5-7.

6 Autorul se află în eroare întrucât asistența religioasă în Armata Română datează încă din anul 1834, când exista un „confesor al capelei” în statul major al dorobanților iar în 1837 era consemnată pastorația unui „preot al oștirii, ieromonah Visarion” pentru comandamentul superior. Mai mult, în Instrucțiunile date de șeful oștirii, marele spătar N. Ghica în anul 1850, se stipula ordinul de „a se orândui câte un preot pe lângă fiecare polc de-al oștirii” în garnizoanele București, Craiova și Brăila. Pentru detalii, vezi comandor (r) dr. Ilie Manole, „Preoții și Oștirea”, Tîrgoviște, Editura Eduard T., 1998.

7 Pentru reglementarea pastorației, în octombrie 1850 Mitropolia și Departamentul Lucrărilor Oștirii au întocmit „Îndatoririle preoților de oștire” iar prin Î.D. nr. 603 din 6 aprilie 1870 a fost adoptat „Regulamentul clerului din armata permanentă”. Pe 28 octombrie 1915 Sfântul Sinod a aprobat „Instrucțiunile asupra atribuțiilor preoților la armată”. Apud comandor (r) dr. Ilie Manole, *op. cit.*, pp. 41, 52-54, 67.

8 Detalii în „Armata Română și cultele”, studii și comunicări prezentate la sesiunea națională de comunicare științifică Pitești-Mioveni, 25 iulie 2014, coordonatori: comandor dr. Marian Moșneagu, colonel dr. Petrișor Florea, colonel dr. Dan Prisăcaru, Brăila, Muzeul Brăilei, Editura Istros, 2014.

9 Pentru detalii, vezi Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu, „Preoți în lupta pentru Marea Unire 1916-1919”, București, Editura Europa Nova, 2000.

10 Preot Cicerone Iordăchescu, *op. cit.*, pp. 9-14.

11 *Ibidem*, p. 19.

12 *Ibidem*, pp. 15-17.

13 *Ibidem*, pp. 24-26.

14 *Ibidem*, p. 82.

15 *Ibidem*, pp. 22-23.

